

Классикалық дәріс.

Логистика концепциялары мен логистикалық жүйелер

Дәрістің мақсаты - логистикалық тұжырымдамалардың мәні мен мазмұнын, логистикалық жүйелерді сипаттау.



Қарастырылатын сұрақтар:

1. Логистика тұжырымдамасы және оның негізгі ережелері
2. Логистиканың негізгі мақсаттары мен міндеттері
3. Логистика парадигмалары
4. Логистика принциптері
5. Логистикалық жүйе ұғымы
6. Логистикалық жүйелердің жіктелуі
7. Логистикалық операциялар мен функциялар

Логистика
тұжырымдамасы -
материалдық ағындарды
басқаруды рационализациялау
арқылы кәсіпорынның немесе
кәсіпорындар тобының
экономикалық қызметін
жетілдірудегі көзқарастар
жүйесі.



Логистика тұжырымдамасының негізгі ережелері:

макро - және микро деңгейде жүйелі тәсіл қағидатын іске асыру;

логистикалық тізбек бойы логистикалық шығындарды есепке алу;

қазіргі заманғы еңбек жағдайларын жасау;

нарық тауашасымен айналысу және клиенттерге қызмет көрсету деңгейін арттыру;

логистикалық жүйелердің қоршаған ортаның белгісіздігі жағдайында бейімделу қабілеттілігі;

экономикалық ымыралар негізінде шешімдер қабылдау.

ЛОГИСТИКАНЫҢ НЕГІЗГІ МАҚСАТТАРЫ МЕН МІНДЕТТЕРІ



Кәсіпорындағы логистикалық стратегия материалдық және ілеспе ағындарды басқаруды жетілдіруге бағытталған. Сонымен бірге кәсіпорынның логистикалық жүйесі тұтынушыға бағытталуы керек.

Осыған сүйене отырып, кәсіпорындағы логистиканың негізгі мақсаты - өнімді уақытында және жеткізу, өндіру, сату және тасымалдау, сондай-ақ ақпаратты алу, өңдеу және беру үшін ең аз шығындармен тиісті мөлшерде және сапада жеткізу.

Логистиканың басты мақсаты оны жүзеге асыру үшін келесі қосалқы мақсаттарға бөлінеді:



кәсіпорында логистикалық операцияларды орындау шығындары мен көлемін есепке алу жүйесін құруға мүмкіндік беретін тиімді бақылау жүйесін құру;



кәсіпорынның ұйымдық құрылымын қайта құру;

кәсіпорында логистикалық менеджментті ұйымдастыру

Логистиканың ішкі мақсаттарын іс жүзінде жүзеге асыру тиісті мәселелерді шешуді талап етеді, олар маңыздылық дәрежесі бойынша үш топқа бөлінеді

ЖАҒАҢДЫҚ

- кәсіпорынның логистикалық жүйесін модельдеу;
- тауарларды жеткізу сенімділігінің шарттарын әзірлеу;
- жеткізу тізбегін жобалау.

ЖАЛПЫ

- логистикалық шығындарды есепке алу жүйесін әзірлеу;
- кәсіпорын бөлімшелерінің қызметін үйлестіру;
- кәсіпорынның логистикалық стратегиясын әзірлеу;
- экспедитор-жүргізушілерді ынталандыру жүйесін құру.

ЖЕРГІЛІКТІ

- логистикалық делдалды таңдау;
- қызмет көрсетілетін аумақтағы қоймалардың оңтайлы санын анықтау;
- сауда нүктесінің немесе қойманың орналасқан жерін таңдау;
- көлік құралының түрін таңдау.

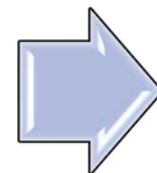
ЛОГИСТИКА ПРИНЦИПТЕРІ

Қағида - кез келеген теорияның, ғылымның негізгі және бастапқы жағдайы.

**ЖАЛПЫ
ЖҮЙЕЛІК**



**ЖАЛПЫ
ТҰЖЫРЫМДА-
МАЛЫҚ**



**НАҚТЫ
(АРНАЙЫ)**

ЖАЛПЫ ТҰЖЫРЫМДАМАЛЫҚ ПРИНЦИПТЕРІ

КЕШЕНДІЛІК

- логистикалық процеске қатысушылардың іс-қимылын үйлестіру

ҒЫЛЫМИ –ЗЕРТТЕУ

- ағындарды оңтайландыру кезінде ғылыми тәсіл мен есептеу принципін қолдану

НАҚТЫЛЫҚ

- кәсіпорынның логистикалық бөлімшелері қызметінің нәтижелерін нақты анықтау

КОНСТРУКТИВТІЛІК

- ағынды жедел реттеу және оның жеке элементтерінің қозғалысын бақылау;

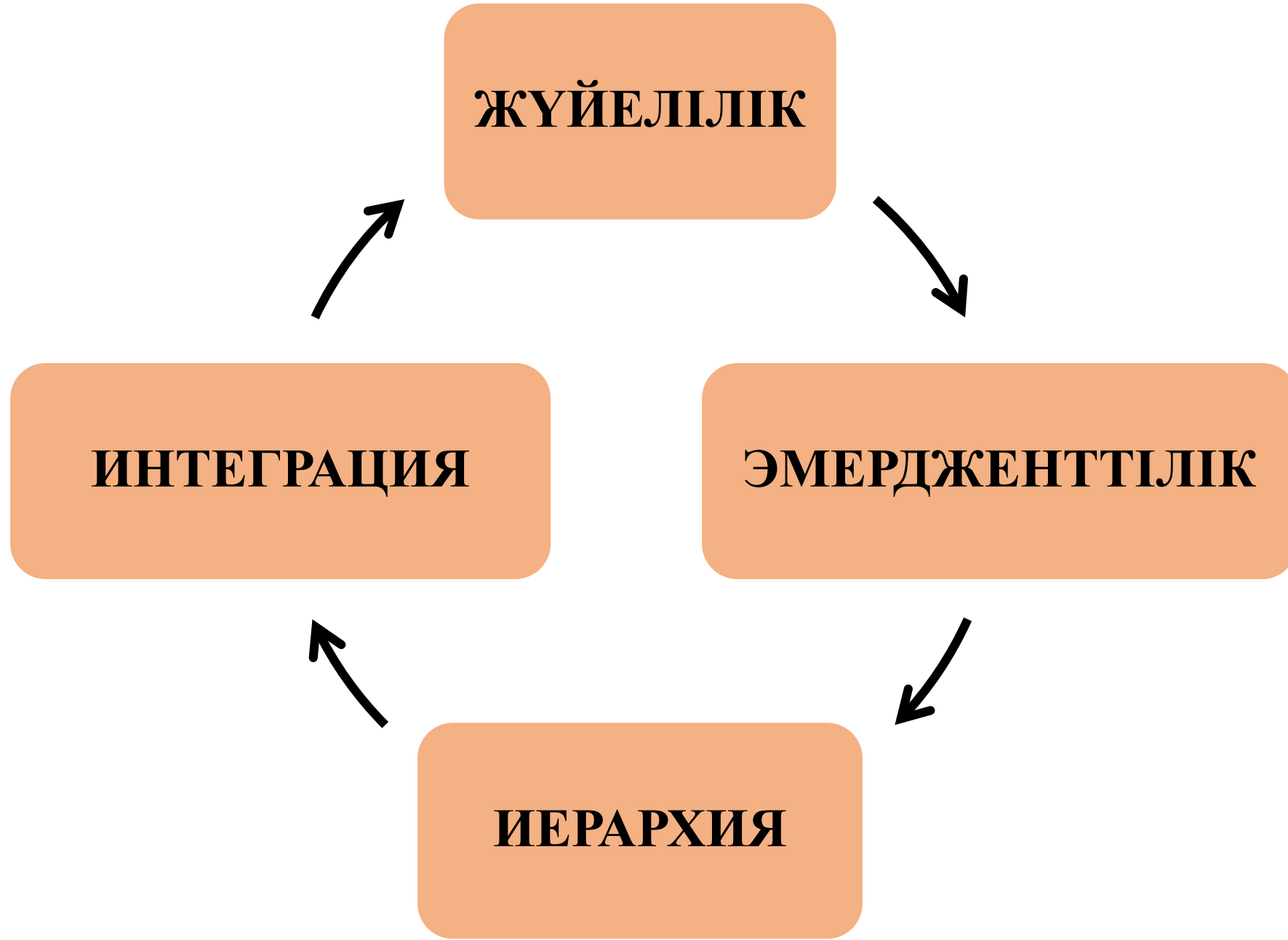
СЕНІМДІЛІК

- ағым қозғалысының үздіксіздігін және қауіптілігін қамтамасыз ету;

БАЛАМАЛЫҚ

- өнімді бөлудің әртүрлі нұсқаларын таңдау және олардың ең төменгі жалпы шығындар өлшеміне сәйкес оңтайлы нұсқасын таңдау.

ЛОГИСТИКАНЫҢ ЖАЛПЫ ЖҮЙЕЛІК ПРИНЦИПТЕРІ



ЛОГИСТИКАНЫҢ НАҚТЫ (АРНАЙЫ) ПРИНЦИПТЕРІ

- ❖ логистикалық стратегияны корпоративтік стратегиямен үйлестіру;
- ❖ материалдық ағындардың қозғалысын ұйымдастыруды жетілдіру;
- ❖ қажетті ақпараттың түсуін қамтамасыз ету;
- ❖ адам ресурстарын тиімді басқаруға ұмтылу;
- ❖ логистикалық стратегияны әзірлеу кезінде басқа кәсіпорындармен тығыз байланысты сақтау;
- ❖ кәсіпорынның қаржылық көрсеткіштері жүйесінде логистикадан түскен пайданы есепке алу;
- ❖ логистикалық қызмет көрсетудің оңтайлы деңгейлерін анықтау;;
- ❖ логистикалық операцияларды Мұқият дамыту;
- ❖ тауарлар партияларын ірілендіруге ұмтылу;
- ❖ логистикалық бөлімшелер қызметінің тиімділігін бағалау.

ЛОГИСТИКАЛЫҚ ЖҮЙЕЛЕР

1 қасиеті - ТҰТАСТЫҚ

Жүйе - бұл бір-бірімен өзара әрекеттесетін элементтердің тұтас жиынтығы.



МАКРО ДЕҢГЕЙДЕГІ ЛОГИСТИКАЛЫҚ ЖҮЙЕНІҢ ҚҰРЫЛЫМДЫҚ БӨЛІКТЕРІ



2 қасиеті - БАЙЛАНЫС

Логистикалық жүйенің элементтері арасында айтарлықтай байланыстар орын алады.

Макро деңгей

• **Кәсіпорындар келісімшарттармен байланысады**

Микро деңгей

кәсіпорын бөлімшелері өндірістік қатынастармен байланыс орнатады

3 қасиеті - ҰЙЫМДАСТЫРУ

Жүйенің пайда болуы үшін оның бөліктері арасында реттелген байланыстар жасау қажет.

Микрологистикалық жүйе үшін бұл тек тік байланыстар ғана емес (басқару деңгейлері арасында), сонымен қатар көлденең байланыстар (материалдық ағынның қозғалысы бойынша кәсіпорын бөлімшелері арасында) болуы керек.

4 қасиеті – ИНТЕГРАТИВТІ

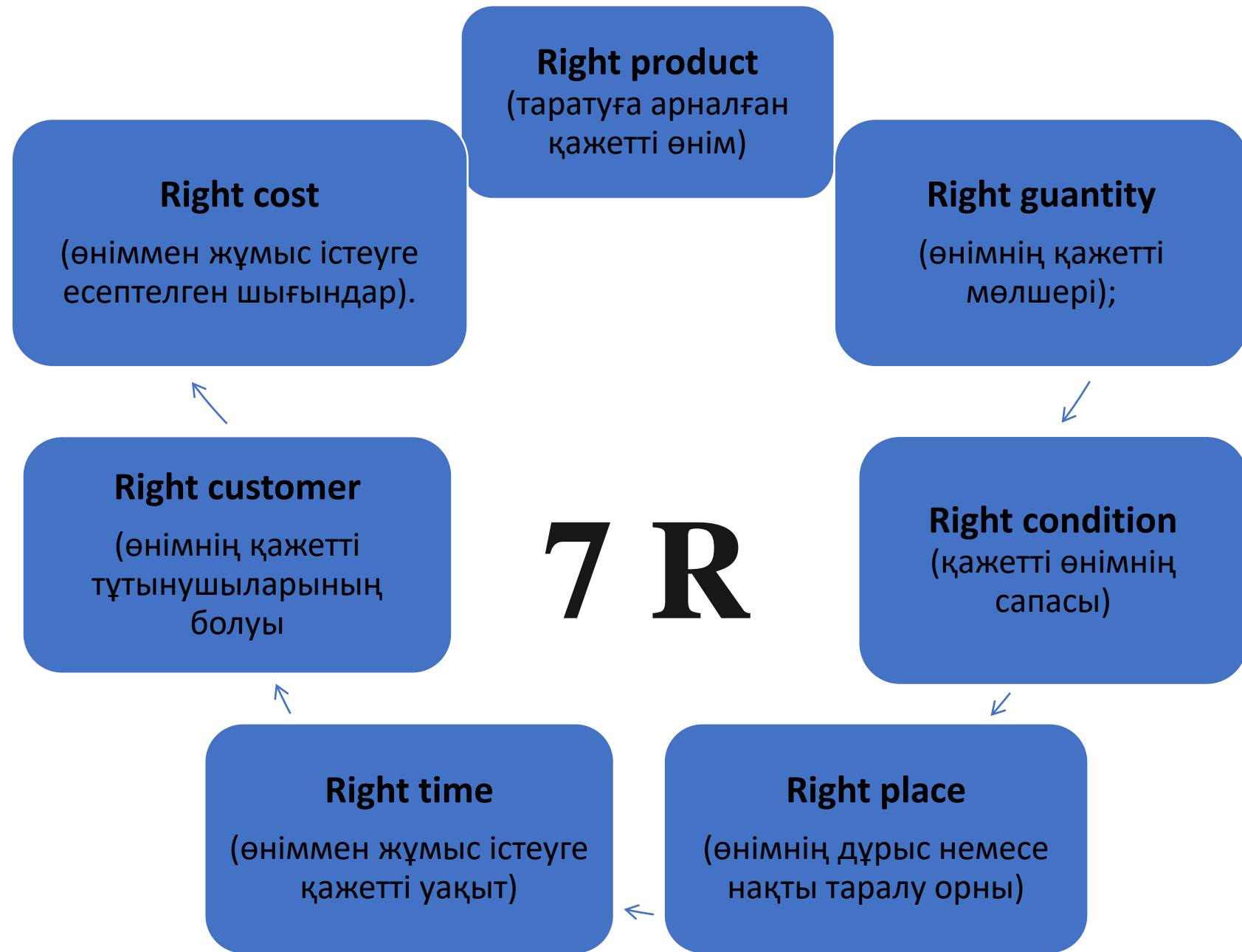
Жүйеде тұтастай жүйеге тән, бірақ оның кез-келген байланысына тән емес қасиеттердің болуы.

Мысалы, жеткізу қызметі бөлшектерді кәсіпорынға жеткізе алады, өндірістік учаскелер бөлшектерді өңдей алады, ал сату бөлімі дайын өнімді сата алады. Бірақ тұтастай алғанда кәсіпорын тұтынушыларды қажет болған жағдайда қажетті тауарлармен қамтамасыз ете алады.

Логистикалық жүйе - бұл, бірнеше ішкі жүйелерден тұратын және сыртқы ортамен дамыған байланыстары бар логистикалық функциялар мен логистикалық операцияларды орындайтын кері байланыс жүйесі.

Логистикалық жүйе-бұл корпоративтік стратегияны іске асыру үшін материалдық және ілеспе ағындарды басқарудың бірыңғай процесінде өзара байланысты және біріктірілген байланыстар мен элементтерден тұратын күрделі экономикалық жүйе.

**Логистикалық
жүйенің мақсаты
логистиканың жеті
ережесі негізінде
қалыптасады.**



**Логистикалық жүйенің алдында тұрған
міндеттер логистикалық функциялар арқылы жүзеге
асырылады**

ЛОГИСТИКАЛЫҚ ЖҮЙЕЛЕРДІҢ ЖІКТЕЛУІ

ЛОГИСТИКАЛЫҚ
ЖҮЙЕЛЕР ҚЫЗМЕТ
АУҚЫМЫ БОЙЫНША

МАКРОЛОГИСТИКАЛЫҚ

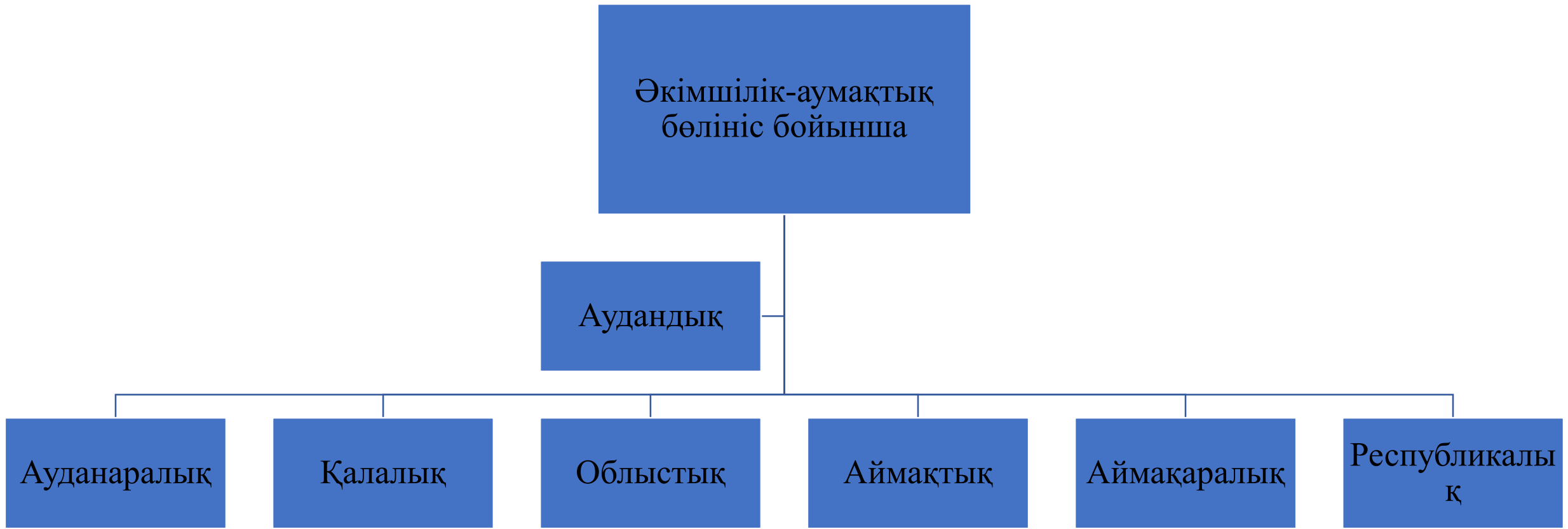
МЕЗОЛОГИСТИКАЛЫҚ

МИКРОЛОГИСТИКАЛЫҚ

Макрологистикалық жүйе - бұл бір мақсатқа жету үшін өнеркәсіп кәсіпорындарын, коммерциялық-делдалдық, түрлі ведомстволардың сауда және көлік ұйымдарын біріктіретін материалдық ағындарды басқарудың ірі жүйесі.



МАКРОЛОГИСТИКАЛЫҚ ЖҮЙЕЛЕР ТӨРТ КРИТЕРИЙ БОЙЫНША ЖІКТЕЛЕДІ



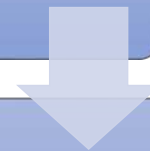
ОБЪЕКТИЛІК-ФУНКЦИОНАЛДЫҚ ҚАСИЕТТЕРІ БОЙЫНША

САЛАЛЫҚ

САУДА

ӘСКЕРИ

КӨЛІК



ЖҮЙЕЛЕРДІҢ ЖАҒАНДАНУ ДӘРЕЖЕСІ БОЙЫНША



ЛОГИСТИКАЛЫҚ ТІЗБЕКТЕРДІҢ ТҮРІНЕ БАЙЛАНЫСТЫ

**Тікелей байланысы бар
жүйелер**

- материалдық ағын өндірушіден тұтынушыға делдалдардың қатысуынсыз өтеді

**Эшелондалған немесе көп
деңгейлі жүйе**

өндірушіден тұтынушыға дейінгі жолдағы материалдық ағын делдалдар арқылы өтеді (дилерлер, дистрибьюторлар және т.б.)

Икемді жүйе

- материалдық ағынды тұтынушыға жеткізу делдалдарсыз да, делдалдардың қатысуымен де жүзеге асырылуы мүмкін.

1. Макрологистикалық жүйе:
- а) логистикалық процеске қатысушылар арасындағы өзара қарым-қатынастар шарттардың көмегімен жүзеге асырылады, тауар-ақша қатынастары;
 - б) делдалдардың қатысуынсыз сатып алу;
 - в) тауарлар мен көрсетілетін қызметтерді сатып алу үшін делдалдар пайдаланылады;
 - г) жағдайға байланысты тікелей немесе делдалдар арқылы сатып алынады;
 - д) логистикалық процеске қатысушылар арасындағы өзара қарым-қатынастар ішкі өндірістік қатынастар негізінде жүзеге асырылады.



2. Логистикалық жүйелердің қасиеттері (сәйкестік мәселесі):

I. тұтастық.

II. байланыс.

III. Ұйымдастыру.

IV. Интеграциялық қасиеттер.

а) жүйе элементтері арасында елеулі байланыстар бар. Олар жеке элементтердің сыртқы ортамен байланысынан гөрі күшті болуы керек;

б) жүйе-бұл бір-бірімен өзара әрекеттесетін элементтердің тұтас жиынтығы;

в) бұл қасиет жүйеде жеке элементтерге емес, тұтастай жүйеге тән мүмкіндіктердің болуын болжайды;

г) жүйені құру үшін реттелген байланыстарды қалыптастыру керек, яғни белгілі бір құрылымды, ұйымды құру керек.



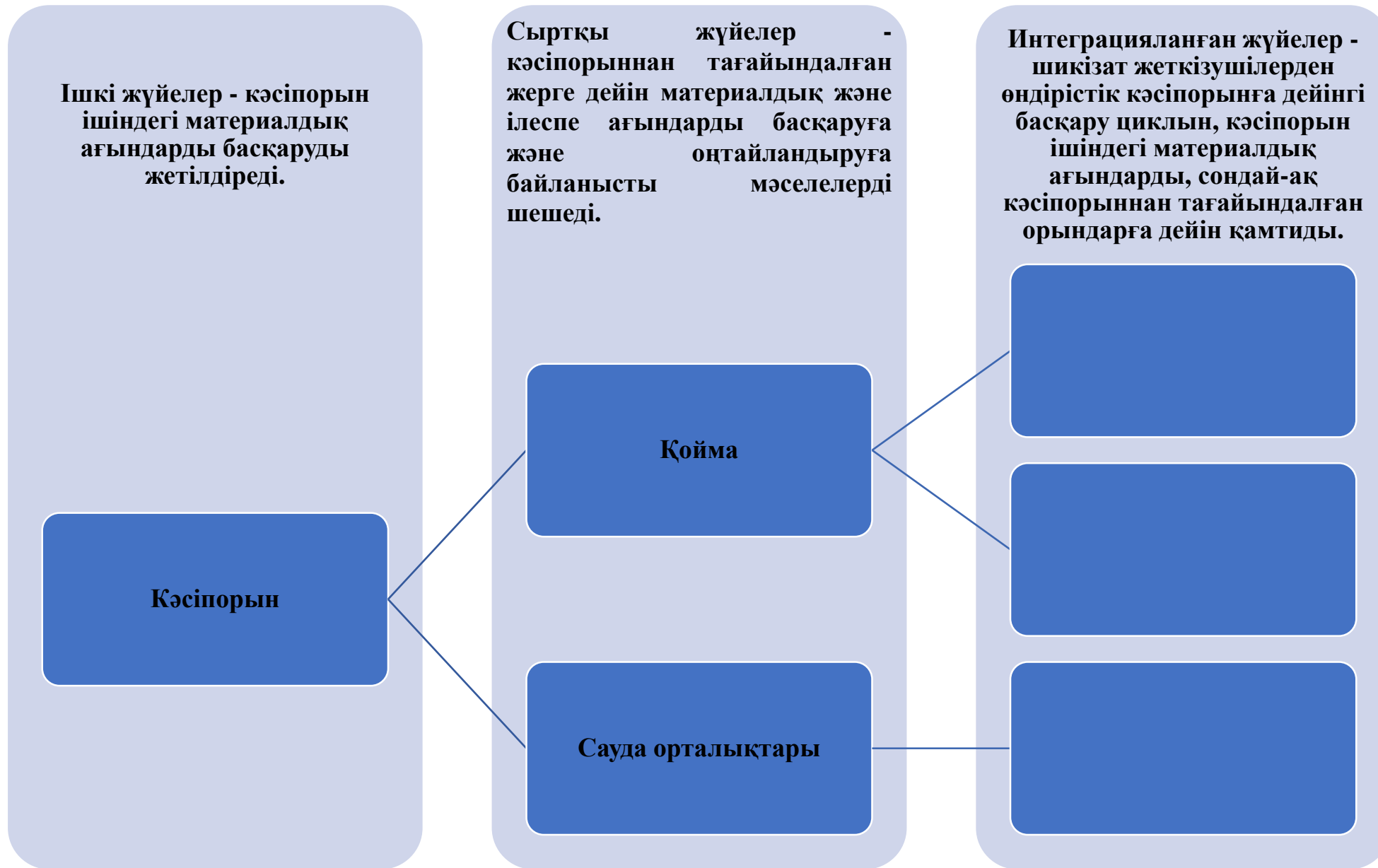
МЕЗОЛОГИСТИКАЛЫҚ ЖҮЙЕЛЕР

кәсіпорындарды біріктіру кезінде қалыптасады. Бұл бірлестіктерді құру мен жұмыс істеуінде холдингтердегі кәсіпорындар, қаржылық және өндірістік топтар және т. б. арасындағы материалдық және қаржылық ағындардың қозғалыс процестерін бірыңғай ақпараттық қамтамасыз ету үшін маңызды.

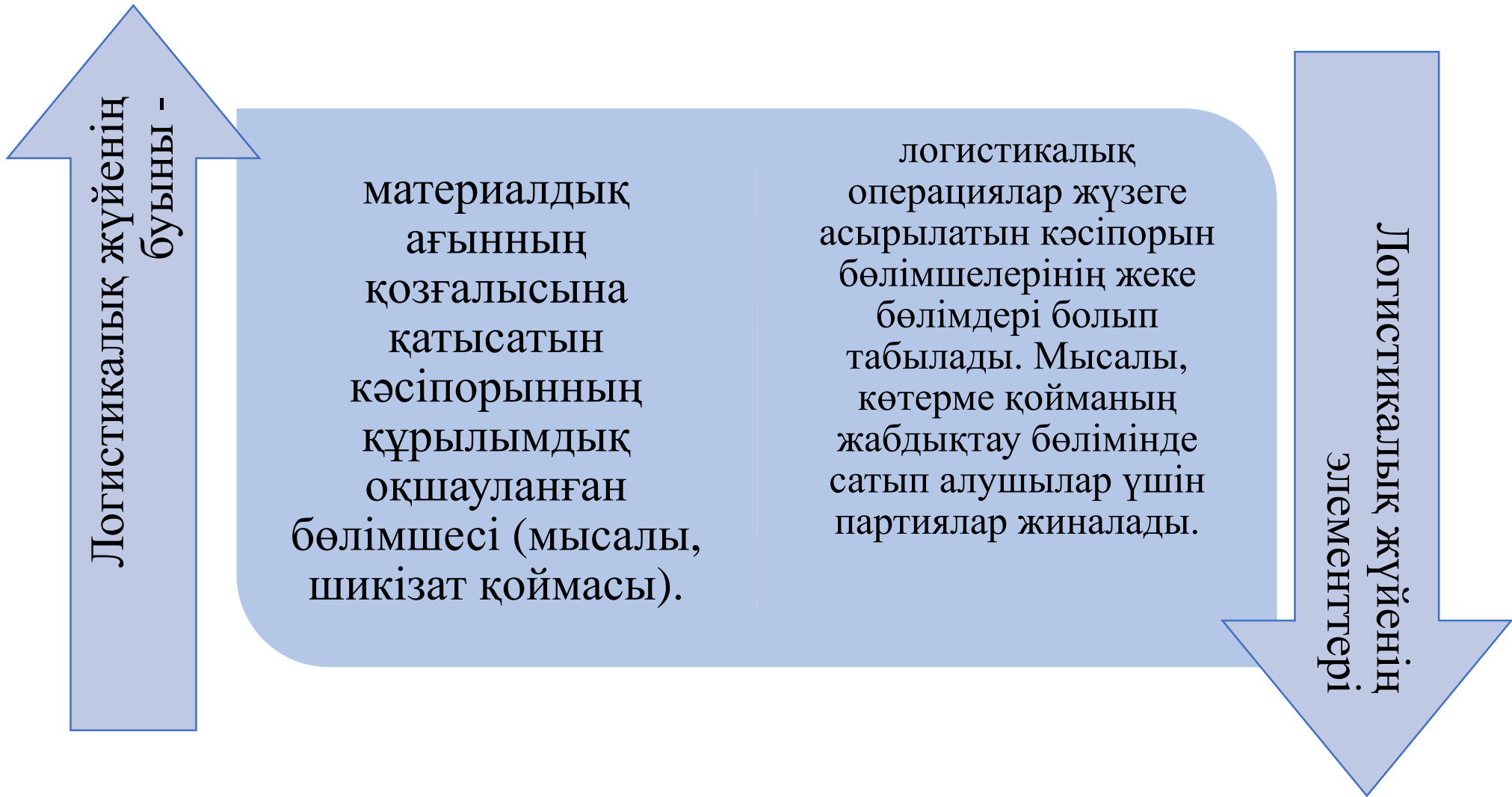
МИКРОЛОГИСТИКАЛЫҚ ЖҮЙЕЛЕР

- бұл ішкі жүйелер немесе макрологистикалық жүйелердің құрылымдық компоненттері. Оларға өндірістік және сауда кәсіпорындары, аумақтық-өндірістік кешендер, яғни бірыңғай инфрақұрылыммен біріктірілген технологиялық байланысты өндірістер жатады.

МИКРОЛОГИСТИКАЛЫҚ ЖҮЙЕЛЕРДІҢ ТҮРЛЕРІ



Кәсіпорынның логистикалық жүйесін зерттеу және жобалау кезінде *ішкі жүйелерге, буындарға және элементтерге* құрылымдық ыдырау жүзеге асырылады.



Ішкі жүйелер

```
graph TD; A[Ішкі жүйелер] --> B[Функционалды кешен]; A --> C[Қамтамасыз ететін кешендер]; B --> D[жабдықтау, өндіру және өткізудегі негізгі функциялары]; C --> E[Қамтамасыз етуші кешен тауар қозғалысының барлық кезеңдерінде логистиканың қолдау функцияларын (тауарларды қайтару, қоймалар) қамтиды];
```

Функционалды кешен

жабдықтау,
өндіру және
өткізудегі негізгі
функциялары

Қамтамасыз ететін кешендер

Қамтамасыз етуші кешен тауар қозғалысының барлық кезеңдерінде логистиканың қолдау функцияларын (тауарларды қайтару, қоймалар) қамтиды

Материалдық ағынның алға жылжуын қамтамасыз ететін аталған жүйелердің ішінен микрологистикалық болып табылады:

а) екі қаланы қосатын темір жол станцияларының жиынтығы;

б) өнім беруші, Сатып алушы және көлік ұйымы шарттарға байланысты;

в) ірі теңіз порты.



Материалдық ағынның алға жылжуын қамтамасыз ететін аталған жүйелердің ішінен макрологистикалық болып табылады:

а) ірі теміржол станциясы;

б) өнім беруші, Сатып алушы және көлік ұйымы шарттарға байланысты;

в) металлургиялық комбинат шегінде материалдық ағынның қозғалысын қамтамасыз ететін тізбектің өзара байланысты қатысушылары.



ЛОГИСТИКАЛЫҚ ОПЕРАЦИЯЛАР МЕН ФУНКЦИЯЛАР

Логистикалық операция- бұл материалдық және ілеспе ағындарды түрлендіруге немесе сіңіруге байланысты қарапайым әрекет.

Кәсіпорындағы логистикалық операцияларды нақтылау - бұл күрделі және көп еңбекті қажет ететін міндет. Ол мамандандырылған бағдарламалық өнімдерді енгізу, логистикалық процестерді модельдеу және логистикалық аудит жүргізу арқылы шешіледі.

Материалдық ағындарға байланысты жасалатын логистикалық операцияларға:

- тиеу,
- түсіру,
- ыдысқа салу,
- көліктің бір түрінен екінші түріне ауыстырып тиеу,
- сұрыптау,
- жинақтау,
- таңбалау және т. б. жатады.

Ақпараттық және қаржылық ағындармен байланысты логистикалық операциялар:

- ✓ материалдық ағын туралы ақпаратты жинау,
- ✓ сақтау және беру;
- ✓ тауарларды жеткізушілермен және логистикалық делдалдармен есеп айырысу;
- ✓ жүктерді сақтандыру;
- ✓ тауарға меншік құқығын беру.

ЛОГИСТИКАЛЫҚ ФУНКЦИЯ

- бұл тапсырмаларды орындау кезінде орындалатын логистикалық операциялардың жеке жиынтығы.

Логистикалық операцияларды оқшаулау кәсіпорында қорлар мен сатып алуларды басқаруға, тасымалдауға, сақтауға, жүк өңдеуге, жүктерді кедендік ресімдеуге жауап беретін құрылымдық бөлімшелерді бөлумен байланысты.

ЛОГИСТИКАНЫҢ НЕГІЗГІ ФУНКЦИЯЛАРЫ

Материалдық ресурстарды сатып алу

- жеткізушілерді таңдау;
Жеткізілім арасындағы ұтымды уақыт кезеңдерін анықтау;
тапсырыстың оңтайлы мөлшерін анықтау және т. б.

Тасымалдау

- тасымалдау, тиеу, тиеу, түсіру, экспедициялау және басқа логистикалық операциялардың жиынтығы ретінде.

Қорларды басқару

- Бұл қорлардың барлық түрлерінің деңгейлерін құру, бақылау, реттеу процесі.

Тапсырыс процедураларын басқару

- Тапсырыстарды уақтылы алу және өңдеу тұтынушыларға қызмет көрсету сапасын тікелей анықтайды.

Ақпараттық-компьютерлік қамтамасыз ету

ЛОГИСТИКАНЫҢ ҚОЛДАУШЫ ФУНКЦИЯЛАРЫ

Қоймалау.

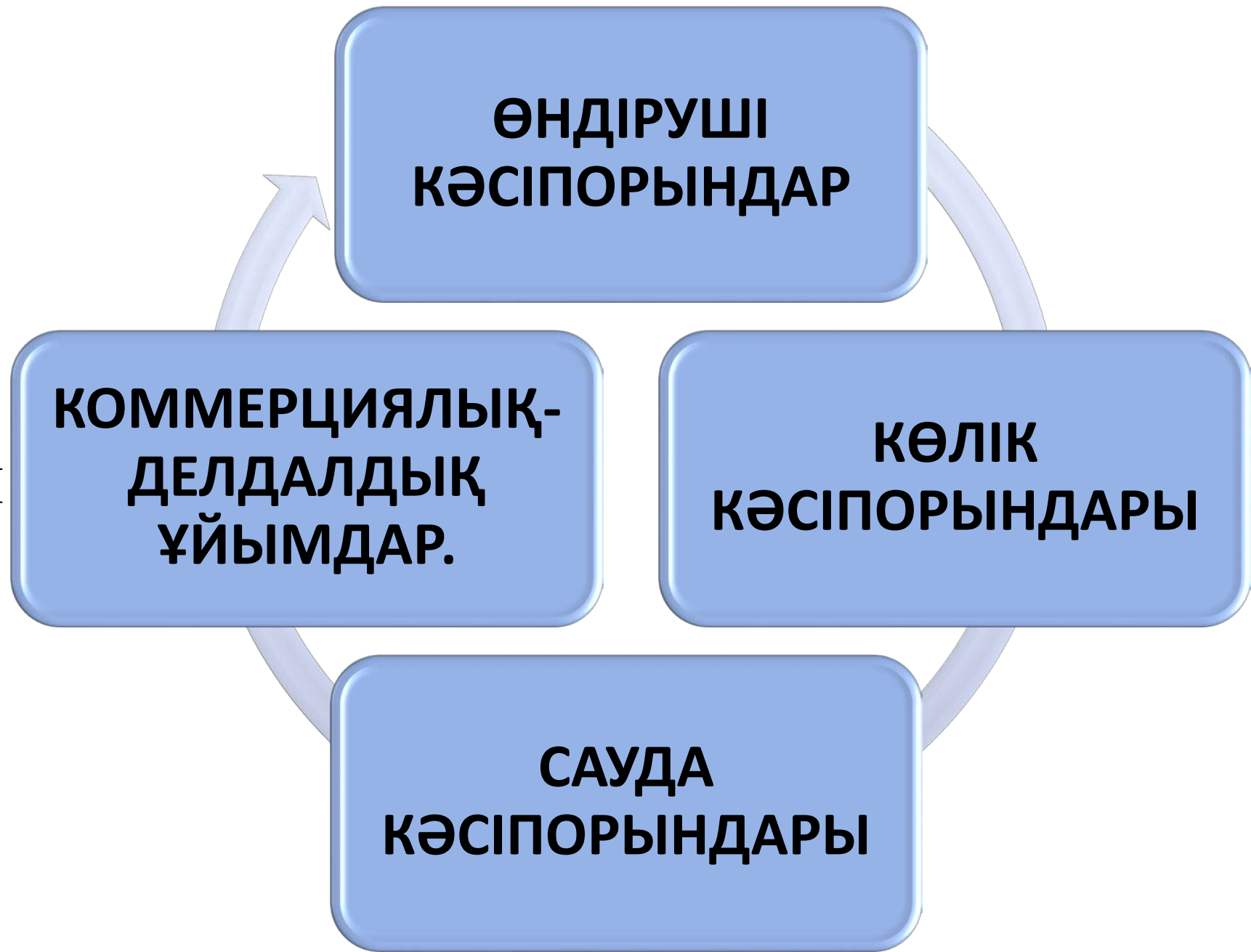
Келесі логистикалық міндеттер мен операцияларды қамтиды: қоймада жүктерді орналастыруды жоспарлау; қоймада жүктерді ротациялау; тапсырыстарды толымдау және т. б.

Логистикалық операцияларды қамтитын сапасыз тауарлар мен көп айналымды ыдыстардың қайтарылуын басқару: шағымдармен жұмыс; қайтарылған өнімді жеткізуді ұйымдастыру; ақаулы өнімді қоймаға орналастыру; қайтарылған тауарды құжаттамалық ресімдеу.

Қосалқы бөлшектермен және ілеспе сервиспен қамтамасыз ету.

Өндіріс қалдықтарын жинау, кәдеге жарату немесе жою

Логистика
функцияларын
іске асырушы
ұйымдар



ҚОРЫТЫНДЫ

- Кәсіпорынның логистикалық жүйесін зерттеуде құрылымдық-функционалдық тәсіл қолданылады: алдымен оның құрылымдық компоненттері, содан кейін тиісті функциялар зерттеледі.
- Логистикалық жүйенің құрылымы мен логистикалық функциялары бір-біріне өзара әсер етеді.
- Кәсіпорынның логистикалық жүйесі, егер кәсіпорынды басқарудың негізі логистикалық менеджмент тұжырымдамасы болса, қалыптасады

Кәсіпорынның логистикалық жүйесін зерттеу кезінде:

а) алдымен логистикалық функциялар, содан кейін құрылым зерттеледі;

б) алдымен логистикалық жүйенің құрылымы зерттеледі, содан кейін функциялар;

в) реттілік маңызды емес.



Логистикалық функция:

а) логистикалық жүйенің немесе оның буындарының алдына қойылған міндеттерді іске асыруға бағытталған логистикалық операциялардың оқшауланған жиынтығы;

б) материалдық ағынмен жасалатын қарапайым әрекеттер;

в) одан әрі декомпозициялауға жатпайтын және материалдық ағынның туындауымен, қайта құрылуымен немесе сіңірілуімен байланысты кез келген іс-әрекет.



Өндірістік-техникалық
мақсаттағы өнімнің
қозғалысын басқару

Тауар қозғалысын
басқару

Шикізат

№ 1
Өндіріс

№ n
Өндіріс

Бөлу
орталығы

Тұтынушы

Материалды ағымдарды басқару

Материалды

Ақпараттық ағым

2 – сурет. Материалды және ақпараттық
ағымдар арасындағы схема

Қорытындылар

1. Логистика тұжырымдамасы - материалдық ағындарды басқаруды рационализациялау арқылы кәсіпорынның немесе кәсіпорындар тобының экономикалық қызметін жетілдірудегі көзқарастар жүйесі.

2. Логистика тұжырымдамасы негізгі ережелерді, мақсаттарды, міндеттер мен принциптерді қамтиды.

3. Логистиканың негізгі мақсаты - өнімді тиісті мөлшерде және сапада минималды шығындармен жеткізу, өндіру, сату және тасымалдау, сондай-ақ ақпаратты алу, өңдеу және беру.

4. Логистиканың міндеттері маңыздылық дәрежесі бойынша үш топқа бөлінеді: жаһандық, жалпы және жергілікті.

Логистика принциптері жалпы жүйелік, тұжырымдамалық және нақты болып бөлінеді.

5. Қазіргі уақытта логистика тұжырымдамасы маркетингтік компонентті ескере отырып, аналитикалық және технологиялық тәсілді қамтиды.

Бақылау сұрақтары

1. Логистика тұжырымдамасын сипаттаңыз?
2. Логистика тұжырымдамасының негізгі ережелерін атаңыз?
4. Логистиканың негізгі мақсаттарын сипаттаңыз?
5. Логистиканың қандай міндеттері жаһандық болып табылатындығын талдаңыз?
6. Логистиканың қандай міндеттері жергілікті екендігін саралаңыз?
13. Логистиканың жалпы қағидаларын сипаттаңыз.
14. Логистиканың жүйелік принциптерін сипаттаңыз.
15. Логистиканың нақты принциптерін атаңыз.

